

eller ældste Barn, men at han godt kan have havt en nogle Aar ældre, efter Henrik Sehesteds formodede Fader, Capitain Frederik Sehested, opkaldt Søn Frederik Sehested, der kan være Fader til den ved Aar 1732 fødte Johan Rantzau Sehested — en Søster til denne Sidste vilde da være den Anna Margrethe Frederiksdatter Sehested, som 1. 4. 1767 i Garnisons K. i Kjøbenhavn ægtede Ole Petersen Brun, — fremsættes altsaa disse Spørgsmaal: Hører den tidtomtalte Johan Rantzau Sehested til den holstenske (eller mod Forventning til den danske) Adelslæggt Sehested og da hvorledes? Vides der Noget om de ældre Børn eller deres Afkom?

Under Udarbeidelsen af de ovenstaaende Meddelelser, til hvilke nærværende Tidsskrifts Redacteur har ydet mig den værdifuldste Medhjælp, er jeg jevnlig stødt paa andre Personer af Navnet Sehested, dels i civile, dels i Officers-Stillinger, om hvilke ingen Oplysninger findes paa Stamtavlerne over de adelige Sehested-Slægter. Deriblandt findes omstaaende lille Stamtavle over en legitimeret Linie af de danske Sehesteder.

Generalmajor Hans Jørgensen Samsøe.

Træk af et Soldaterliv fra Tiden omkring Aar 1700.

Ved **H. W. Harbou.**

Blandt Rudkjøbings Mærkværdigheder optegnes forskjellige Steder¹⁾, at Byens Kirke gjemmer Støvet af Generalmajor *Hans Jørgensen Samsøe*, der var født paa Samsø d. 10. November 1661 og som efter længe at have været i fransk og venetiansk Tjeneste ved Aarhundredskiftet kom hjem til sit Fødeland. Her steg han til Chef for det i Grevskabet Oldenborg udskrevne og der garnisonerende National-Regiment samt til Generalmajor og endte saa, som sagt, sine Dage paa Langeland. Det er af dette Livsløb, der, som man ser, ikke har fulgt den slagne Landevej, jeg her skal fremdrage nogle Træk.

Hans Jørgensens Herkomst — Tilnavnet har han aabenbart taget efter sin Fødeø — er ikke kjendt og kan vel vanskelig

¹⁾ Den oprindelige trykte Kilde synes at være Pontoppidans Danske Atlas, VI. S. 830. I det mindste er Citatet „Marmora Daniæ, S. 182“, der forekommer flere Steder, urigtigt.

oplyses, da der paa Øen ikke skal findes Kirkebøger ældre end 1700, men uden Tvivl have hans Forældre tilhørt Almuen; i det mindste bærer ingen af Øens Sognepræster paa den Tid Navnet *Jørgen*, og andre Standspersoner fandtes vel neppe. Om Samsøes Oplevelser i Frankrig er vistnok heller intet bekjendt; derimod fortæller et for nogle Aar siden udkommet tydsk Værk¹⁾ lejlighedsvis et og andet om, hvad der hændte ham, medens han stod i Republiken Venedigs Sold, hvor vi træffe hans Navn i Forbindelse med et andet, som er bekjendt her hjemme fra, nemlig *Hannibal Degenfeld's*.²⁾

Denne tappre Soldat havde allerede som Yngling under sin Faders, den berømte General Christoph Martin Degenfelds, Befaling udmærket sig saaledes i Venedigs Krige med Tyrkerne, at han 1669, kun 22 Aar gammel, havde faaet Orlov med en livsvarig Pension paa 500 Dukater mod at forpligte sig til at vende tilbage, naar Republiken behøvede hans Sværd. I 15 Aar brugte han nu dette i forskjellige Magters Tjeneste — i den skaanske Fejde var han dansk Generalmajor — indtil det venetianske Senat 1684 kaldte ham tilbage. De følgende Aar hævdede han sit gamle Ry under Erobringen af Morea, men, da han ikke fandt sine Fortjenester tilstrækkelig paaskjønnede, trak han sig som den vrede Achilles tilbage til Familiegodserne i Tydskland. 1690 truede Tyrkerne imidlertid med at tage Morea tilbage, og, forsonet ved Gaver og Generalfeltmarskals Rang, lod Degenfeld sig bevæge til at overtage Kommandoen over den til Halvøens Forsvar bestemte Hær. Længe skulde han dog ikke beklæde denne Post. En hidsig Feber tvang ham i Eftersommeren 1691 til at forlade Hæren, der havde indtaget en forskandset Stilling Syd for Landtungen ved Korinth, og den 16. Oktober s. A. afgik han ved Døden i Havnestaden Napoli di Romania, kun 43 Aar gammel.

Ved den unge Feltmarskals Dødsleje træffe vi for første Gang Samsøe, der havde været dennes Ledsager paa hans sidste

¹⁾ A. Graf Thürheim, Christoph Martin Freiherr von Degenfeld und dessen Söhne (Wien 1881).

²⁾ Se om ham Dansk Biogr. Lex. IV, S. 228 f.

Rejse og som altsaa synes at have staaet i nøjere Forhold til ham. Det ligger da nær at antage, at Samsø allerede som ganske ungt Menneske, under Degenfelds Ophold i Danmark, er traadt i hans Tjeneste og senere er stegen til et Slags Adjutant. Ved den anførte Lejlighed benævnes han Kaptajn og har altsaa sikkert havt et Kompagni ved et af de to tyske Regimenter, som Degenfeld havde hvervet for Republikken. „Ejendomsretten“ til disse to Regimenter gik nu over til Degenfelds Arvinger, nemlig hans Enke (Anne Marie Gersdorf, født i Norge, Datter af Oberst Christopher Frederik G. og Dorthe Gjedde), hans umyndige Datter, samt hans Brødre, af hvilke Baron Maximilian Degenfeld blev den nominelle Chef. Kort forinden havde den Afdøde set sig nødsaget til paa Grund af Underslæb at bortjage Kommandørerne for begge sine Regimenter, og disse vare følgende nu ikke i den bedste Tilstand. Maximilian slog derfor de to Regimenter sammen til eet, ved hvilket han ansatte Svenskeren Baron Erik Carlsson Sparre som Oberst, Tydskeren Herzog som Oberstløjtnant og Samsø som Major („Oberst-Wachtmeister“).

Erik Sparre var Søn af General Carl Larsson Sparre, som under Gyldenløve-Fejden havde haft Overkommandoen i Jemteland og herfra havde ført en forbitret Krig med de i det Nordenfjeldske staaende norske Tropper: i 1677 var han med Nød og neppe undgaaet at blive tagen til Fange i Frösöens Skandse af Reinhold von Hoven; Aaret efter havde han taget Hævn ved et Tog imod Röros, „der søger sin Lige blandt denne Krigs Rædsler,“ men i 1679 var Turen atter kommen til Nordmændene, der afbrændte og udplyndrede over 23 Kirkesogne i Værmeland og Dalsland og overalt lod opslaa et Vers, der begyndte med de Ord: „Som Carl Sparre til os tal, vi hannem ogsaa svarer.“ Erik Sparres Moder, Cathrine Lucie von Minningerode, havde med sin Mand deltaget i Krigen og var under Overfaldet paa Frösöen kun undsluppen ved at sætte sig op selvanden paa en Hest, „uden at faa Tid til at beklæde sine Ben, som de burde.“¹⁾

¹⁾ Anrep, Svenska Adels ättataflor, IV, S. 43. — Schnitler, Det første Aarh. af den norske Hærs Historie, S. 61 f., 95 f., 106 f., 114 f. Norsk hist. Tidsskr. 2. R. II, S. 254. Norsk mil. Tidsskr. XXV. S. 486 ff.

Muligvis har Sønnen selv som Barn været Vidne til disse Begivenheder, og i hvert Fald kan der neppe være Tvivl om, at han er opvoxet med et grundigt Had til alt, hvad der var dansk. Den tyske Forfatter gaar da ogsaa ud fra, at national Antipathi¹⁾ fra første Færd af har hidført et spændt Forhold mellem Obersten og Majoren, og paa Grundlag af samtidige Optegnelser skildrer han derhos den første som en i alle Maader daarlig Person. Naar jeg i det følgende kun har denne Beretning at holde mig til, skal jeg paa Forhaand bemærke, at den oprindelige Hjemmelsmand, en betroet Sekretær i Degenfeldernes Tjeneste, maaske ikke har været fri for nogen Partiskhed i sin Opfattelse, samt at Samsøe, der, som det senere vil ses, bedømmes meget forskjellig, neppe har været ganske let at omgaas.

Som Følge af Ødselhed i forskellige Retninger, navnlig ved overdaadige Gilder og højt Spil, skal Sparre have befundet sig i stadig Pengeforlegenhed og for at hjælpe sig ud over denne have søgt at gjøre sig ulovlige Fordele ved Regimentets Bestyrelse. Her stødte han imidlertid paa Modstand hos Majoren, der omtales som „en tapper og forstandig Officer af ulasteligt Rygte,“ og fattede derfor et dødeligt Had til denne. Et aabent Sammenstød turde han dog ikke udsætte sig for, da Samsøe var bekjendt for sin Færdighed i Vaabenbrug, og han søgte derfor paa anden Maade at komme ham til Livs.

I Marts 1693 skulde en Soldat hænges for Desertion, og hele Regimentet marcherede i denne Anledning med flyvende Faner og klingende Spil til Retterstedet, efter Reglementets Forskrift ført af Majoren. Obersten var dog ligeledes tilstede, og da under Exekutionen Strikken gik i Stykker, og Synderen, der var falden ned paa Jorden, rask søgte at slippe bort, opfordrede Obersten til at skyde paa ham. En Sergent slog an, men Bøssen klikkede. Nu trak Sparre selv en Pistol ud af Sadelhylstret, men hans tilstedeværende Tjener traadte til med den Bemærkning, at Pistolen ikke var ladt. Da nu Obersten spurgte Samsøe, om hans

¹⁾ Han gjør for Resten Samsøe til svensk og Sparre til dansk (Side 79—80).

Pistoler vare ladte, svarede denne: „Jeg vil da haabe, at min Karl ikke lader mig ride ud med uladte Pistoler,“ men da han vilde fyre, kikkede Skudet ligesom Sergentens. „Hr. Oberst!“ siger han saa, „det ser ud, som om det ikke skal være saaledes! Lad Naade gaa for Ret og skjænk Forbryderen Livet!“ Obersten gik saa ind paa at formilde Straffen til Spidsrod, hvorpaa han hilste og red bort, medens Majoren blev tilbage for at lade Spidsrodstraffen fuldbyrde paa den nævnte og et Par andre Synder. Da han efter Indrykningen meldte af hos Obersten, blev han behandlet med udsøgt Venlighed, men to Dage senere lod Obersten ham forkynde Kvarterarrest med den Motivering, at Regimentets Officerer ikke længere vilde tjene sammen med ham, da han havde fusket Skarpretteren i Haandværket, og hvor meget end Obersten beklagede det, vilde han dog som god Ven i Fortrolighed raade ham til frivillig at forlade Tjenesten for at undgaa videre Skandale. Samsø takkede for det venskabelige Raad, men vilde ikke søge Afsked, da han ingen Forseelse var sig bevidst. Han henholdt sig til, at Pistolen ikke hørte til de Redskaber, hvormed Skarpretteren udførte sin Gjerning, og at under alle Omstændigheder Obersten, der selv vilde have fyret paa Malefikanten, hvis hans Pistoler havde været ladte, først havde gjort sig til Bøddel. Næste Dag fik han Bud, at han var bleven kasseret; Arresten var hævet og, naar han blot holdt sig borte fra det „hochlöbliche“ Regiment, kunde han for Resten gaa, hvorhen han vilde. En Fændrik, som Samsø formaaede til at andrage Obersten om en skriftlig Begrundelse af Kassationen, blev afvist med haarde Ord og Trusel om ligeledes at blive kasseret, hvis han tiere forhandlede med Samsø, og samme Aften holdt Sparre Parol, ved hvilken han forbød samtlige Officerer alt Samkvem med denne. Samsø fik dog Oberstløjtnant Herzog til atter at forlange en Udskrift af Dommen, der frakjendte ham ikke blot Charge og Kompagni, men ogsaa Æren; de to første kunde ikke Obersten, men kun Huset Degenfeld berøve ham; hvad den sidste angik, „da skulde der endnu langt mere til.“ Herzog gik til Obersten og overbragte, trods Forbudet personlig og ledsaget af to Kaptajner, Samsø den Besked,

at der intet var at stille op med Sparre, og at han derfor gjorde bedst i at søge sin Ret hos Regimentets egentlige Chef, Baron Maximilian Degenfeld. Samsø berettede dog det forefaldne til den venetianske Generalkaptajn, der sendte det Bud til Sparre, at han ikke ansaa Kassationen for retsgyldig og ikke vilde anerkjende eller anvise Gage til nogen anden Major ved Regimentet. Sparre svarede trodsig, at denne Sag aldeles ikke vedrørte Republiken eller dens Generalkaptajn, men kun Huset Degenfeld og ham selv som den af dette indsatte Regimentskommandør; han vilde ikke taale noget Indgreb i sine Prærogativer. Sparre var her i sin formelle Ret, og Generalkaptajnen endte derfor med ligeledes at raade Samsø til at søge sin Ret hos Huset Degenfeld. Imidlertid havde Sparre sat en Korporal og 6 Mand paa Vagt udenfor Samsøes Kvarter for at forhindre ham i at have Samkvem med Omverdenen, men nu truede Generalkaptajnen med at skride ind; thi hvis Samsø virkelig var kasseret, stod han ikke længere under Sparres Jurisdiktion. Denne blev bange, inddrog Vagten og sendte nu endelig Samsø Udskrift af Kassations-Dommen. Dommen, der var underskrevet af 1 Oberst, 2 Oberstløjtnanter og 3 Majorer ved forskellige tyske Regimente i Republikens Tjeneste (4 af Officerenes Navne vare dog franske og Dommen selv udfærdiget paa Fransk), gik ganske rigtig ud paa, at Samsø „à cause de sa grande faute et action infâme, sera cassé du régiment et indigne de commander des officiers et des soldats.“ Den var imidlertid formelt ugyldig, da en Krigsret over en Major skulde præsideres af en General. Rettens Upartiskhed droges ogsaa i Tvivl, idet Dommerne beskyldtes for at være Fraadsere, der jævnlig havde ladet sig affodre ved Oberstens overdaadige Taffel, og at Dommen i Realiteten blev anset for uretfærdig, fik Samsø strax Bevis paa, idet Grev Trauttmansdorff, en venetiansk General, der stod i Begreb med at rejse til sit Hjem i Tydskland, tilbød at optage ham i sit Følge og lovede at tale hans Sag hos Degenfelderne. Friherre Maximilian tog venlig mod Samsø, men for en Sikkerheds Skyld forelagde han, inden han tog Bestemmelse, Sagen for den kejserlige Generalkrigsauditør og flere andre tyske Autoriteter.

paa det militær-retslige Omraade. I Henhold til disses Betænkning sendte han saa Samsø tilbage til Morea med et aabent Brev til Sparre om, at han uopholdelig havde at gjenindsætte Majoren i hans Charge og Kompagni. Saafremt han, efter at dette var sket, endnu stod ved sin Klage, skulde der af Generalitetet og under Forsæde af en General nedsættes en Krigsret, bestaaende af tydske Officerer, der havde tjent i Tydskland og kjendte Krigsbrug der; denne Rets Kjendelse skulde saa baade Sparre og Samsø ubetinget underkaste sig. Sparre gjorde først Vanskeligheder, men da Samsø hos nævnte General Trauttmannsdorff, der imidlertid var vendt tilbage, gjorde Skridt for at faa en saadan Krigsret nedsat, gav han Kjøb og forestillede atter Samsø som Major for Regimentet.

Degenfelderne vare imidlertid komne under Vejr med, at Sparres Kommandoføring ogsaa i andre Retninger havde været mislig, hvorfor de søgte om Republikens Samtykke til at ansætte en anden Kommandør; forskjellige Omstændigheder hindrede dog dette. Samsø derimod udnævntes 18. April 1695 til Oberstløjtnant og udmærkede sig 10. Juni s. A. i Slaget ved Marana, hvor den venetianske Feltmarskal Grev Steinau vandt en glimrende Sejr over Tyrkerne. Steinau fremhævede i sin Rapport Samsøes Tapperhed og gode Føring, som det synes i Modsætning til Oberstens, hvad der selvfølgelig ikke gjorde Forholdet imellem dem bedre. For at faa Hævn lod Sparre en Marquis d'Arquin, der var Pladskommandant i Napoli di Romania og en bekjendt Duellant, forstaa, at Samsø havde yttret sig fornærmelig om ham, og uden at undersøge Sagen nærmere, udfordrede Marquis'en Samsø paa Pistoler „knælende paa een Kappe.“ Samsø modtog Duellen paa disse vanvittige Betingelser, udholdt rolig d'Arquins to Skud, som dog paa Grund af den lidenskabelige Ophidselse, hvori de bleve afgivne, ikke ramte; skød saa sit første Skud af i Luften, men det andet gennem Hovedet paa sin Modstander, „for at straffe Eders og min egen Daarskab,“ som han sagde. Han flygtede derpaa strax til Venedig, hvor Friherre Ferdinand Degenfeld, Broder til Regimentschefen og en trods sin Blindhed højt anset og indflydelsesrig Mand, netop op-

holdt sig og fik udvirket hans fuldstændige Benaadning hos Senatet, saa at han til Sparres og alle andres Forbauselse i Løbet af ganske kort Tid var tilbage paa sin Post.

Imidlertid sporedes Følgerne af Oberstens slette og bedrageriske Administration mere og mere i Regimentet, der efter Haanden var bragt i den elendigste Tilstand og led Mangel paa alt, først og fremmest paa Klæder og Sko. Senatet besluttede derfor at opløse det, men forinden opnaaede Sparre, hvis lukuliske Gjæstebud ogsaa havde skaffet ham formaaende Velyndere blandt de venetianske Stormænd, en Udnævnelse til Sergente maggiore de battaglia, d. e. Brigader, i Republikens egen Tjeneste. D. 4. Marts 1698 sammenkaldte Generalkaptajnen paa Morea det Degenfeldske Regiment i Napoli di Romania for højtidelig at forkynde Senatsbeslutningen om Opløsningen. Med Undtagelse af Sparre gjorde alle, Officerer og Mandskab, med Samsøe i Spidsen lydelig Indsigelse mod denne Bestemmelse, der stod i Strid med Kapitulationsbetingelserne. Der blev svaret, at det stod Officererne frit for at forblive i Republikens Tjeneste eller paa dennes Bekostning at vende tilbage til Venedig. Efter i Huset Degenfelds Navn at have nedlagt en højtidelig Protest valgte Samsøe og Regimentets tyske Officerer, 6 i Tallet, det sidste Alternativ. Sparre tilligemed de øvrige erklærede sig villig til at tjene videre; han steg senere til Generalløjtnant og døde 1708 ugift i Venedig¹⁾. Mandskabet blev, med eller mod dets Ønske, stukket ind i andre Regimenter, men forinden faldt det over sine Faner — hvis Emblem var San Marco's vingede Løve holdende det Degenfeldske Vaaben — og rev dem i Stumper og Stykker²⁾.

Baron Ferdinand Degenfeld (Broderen Maximilian var død 1697) modtog nu gennem Samsøe den første Underretning om Opløsningen. Han søgte strax Senatet om at faa Regimentet

¹⁾ Thürheim, S. 100. Anrep, anf. St. siger Generalmajor.

²⁾ Heri er vistnok kun fulgt, hvad der fra gammel Tid var Krigsbrug ved et hvervet Regiments Opløsning for at symbolisere, at Knægtene vare løste fra Faneeden. Jvf. f. Ex. R. Mejborg, Svenske og danske Faner i det 16. Aarh., S. 5 (Særtryk af Antiqu. Tidsskrift f. Sverige, Del 9.)

gjenoprettet efter Kapitulationsbetingelserne, men blev afvist med smukke Talemaader. Samsøe og de 6 tyske Officerer bleve kaldte frem for Raadet og spurgte, om de havde faaet deres Tilgodehavende, samt om de vare villige til paany at træde i Republikens Tjeneste. Paa alles Vegne svarede Samsøe bekræftende paa det første Spørgsmaal, paa det andet derimod kun paa Betingelse af, at det Degenfeldske Regiment blev gjenoprettet. Da man ikke vilde give noget Løfte herom, fik de i Henhold til Kapitulationen endnu 3 Maaneders Sold udbetalt, hvornæst de droge til Tydskland.

Maaske har Samsøe endnu i nogen Tid haabet paa, at de Underhandlinger, Degenfeld fremdeles førte om Regimentets Gjenoprettelse, skulde lykkes; maaske har Baronen har havt Brug for hans Vidnesbyrd ved den Proces, han førte med Sparre, for at faa denne til at gøre Rede og Rigtighed for de oppebaarne Summer; maaske har han søgt Ansættelse andet Steds — men da i Efteraaret 1700 et dansk Korps under *Christian Gyldenløve* drog til Italien i Kejsereus Tjeneste, syntes der at være en gunstig Lejlighed for Samsøe til at træde i sit Fødelands Tjeneste. Han drog til Kjøbenhavn, blev vel modtagen paa højeste Steder og rejste om Foraaret atter syd paa med Kongens Tilladelse til paa et Par Aars Tid at opholde sig ved de danske Hjælpetropper samt en varm anbefaling fra Overkrissekreteræren, Gehejmerraad Lente¹⁾. Gyldenløve synes dog ikke at have fundet Behag i Samsøe; han omtaler ham ikke med et Ord i sine Breve til Hjemmet og fandt, skjønt Lente havde antydet, at man ønskede ham employeret i dansk Tjeneste, heller ikke Plads for ham ved den Plan, han i Foraaret 1703 udarbejdede til en Omorganisation af Korpsen. Samsøe synes nu at være gaaet til Nederlandene, hvor et andet dansk Korps kjæmpede i Sømagternes Sold, og hvor Oberst Jacob Peter Bonar just stod i Begreb med at hverve et Infanteriregiment i den unge Hertug Christian Ulrik af Württemberg-Oels's Navn, men, da han heller

¹⁾ Registratur over kgl. Expeditioner 1701 (Rejsepas af 20/4). Udfærdigede Haandbreve fra Overkrissekreteræren s. A.

ikke her fandt Ansættelse, søgte han i Slutningen af 1703 paany til Italien, hvor Generalløjtnant *A. F. Trampe* havde afløst Gyl-denløve, der var død 16. Juli s. A. Hos denne havde han bedre Held og blev allerede i Januar 1704, da Korpsets Generaladjutant Mösting havde faaet Regiment i Danmark, foreslaaet til den ledige Plads¹⁾. Vel blev denne foreløbig ikke besat, men Trampe beholdt dog Samsøe i sin Stab. Imidlertid vare de danske Hjælpetropper sendte mod Ungarerne, der havde gjort Oprør. De marcherede til Pressburg, hvorfra de paa Skibe skulde transporteres videre ned ad Donau, men bleve stoppede af „Rebellerne“, der havde besat Øen Schütt. Den 19. April blev Samsøe med 170 Mand sendt over til Øen for at bortjage dem; de stak den hvide Fane ud fra en Landsby, men da Samsøe var kommen ind i denne, saa han sig pludselig omringet af en langt overlegen Styrke og maatte trække sig tilbage til Kirkegaarden. Trampe, der hørte Skydningen hegynde igjen, sendte umidlertid Forstærkning, navnlig af von Endens Regiment, der fordrev Rebellerne og „konserverede den danske Reputation.“ Samme Aften fik Trampe fra den kejserlige Overgeneral Ordre til at gaa ombord. Medens han var i Færd hermed, blev han angreben af Ungarerne og beordrede atter Samsøe frem for med 150 Mand at dække Indskibningen. Under stadig Fyren holdt Samsøe Fjenden fra Livet, indtil alt var ombord, hvad der trak længe ud, da det kneb med Plads i Transportfartøjerne; Samsøe og hans Kommando blev sidst indskibet „under Favør af nogle smaa Stykker.“ „Jeg kan ikke noksom beskrive Deres Majestæt denne Mands Konduite og Bravour,“ hedder det i Trampes Rapport til Kongen²⁾.

Kort Tid efter bukkede Samsøes Velynder Trampe under for Felttogets Anstrængelser, men Næstkommanderende, Generalmajor *Frederik Gersdorf* (Svoger til Hannibal Degenfeld), der midlertidig overtog Kommandoen, indstillede paany Samsøe i anerkjendende Udtryk til Generaladjutant, indtil en Oberstløjt-

¹⁾ Refer. Sager 1704 5/1.

²⁾ Indkomne Memorialier 1704.

nants Plads blev ledig¹⁾, og 8. November 1704 fik han endelig Bestalling som saadan. Dette passede imidlertid ikke den nye Korpchef *Andreas Harboe*²⁾, der havde ønsket sin Paarørende, Løjtnant Willum Braem, til Generaladjutant, og derfor i et Brev af 7. December s. A. beklagede sig til Overkrissekreterøren over, at hans Generalmajor formaaede mere end han selv: Samsøe havde aldrig været i virkelig Tjeneste her hjemme, og det var en bekjendt Sag i Korpset, at naar den salig høje Excellence (d. e. Gyldenløve) ikke havde akkomoderet ham, saa var hans „hässliches Maul“ Skyld deri, idet han havde talt haanligt om den Nation, han dog selv tilhørte, og af samme Grund havde han heller ikke kunnet komme an hos Bonar. 4 Dage senere skriver Harboe, at da der nu er et Kompagni ledigt ved hans eget Regiment, kunde „den saakaldte Oberstløjtnant“ Samsøe blive anbragt der, og han selv „blive dette kjedsommelige Menneske kvit,“ endskjønt der naturligvis saa igjen vilde blive lamenteret over, at „en Fremmed“ blev foretrukken for dem, der vare gamle i Kongens Tjeneste³⁾. Harboe maatte dog holde ud med Samsøe henved et Aar endnu, og det lader til, at hans Uvillie i dette Tidsrum har tabt sig noget; i det mindste er den Indstilling, hvorefter han omsider faar sin Villie, holdt i en velvilligere Tone⁴⁾. D. 13. Oktober 1705 fik Samsøe Kompagni ved von Endens (Korpsets 4de, senere Reusch's) Regiment og Bekræftelse paa sin Oberstløjtnants Karakter.

Et Brev fra Samsøe til Overkrissekreterøren, dateret Lejren ved Csongrad d. 29. Aug. 1706⁵⁾, viser imidlertid, at Brevskriveren ikke havde glemt den Modtagelse, han havde faaet hos Harboe, hvis ovenanførte Ord om hans stygge Mund tillige til en vis Grad finde Bekræftelse ved den Maade, hvorpaa Samsøe omtaler sin General og sin Regimentschef, der da begge vare afgaaede ved Døden ganske kort i Forvejen. Brevet, der er

¹⁾ Refer. Sager 1704 ³/₁₁.

²⁾ Se om ham Personalh. Tidsskr. 2. R. V. S. 92—105.

³⁾ Indkomne Breve til Overkrissekr. 1704.

⁴⁾ Refer. Sager 1705 ³/₁₀.

⁵⁾ Indkomne Breve 1705.

skrevet paa Tydsk, indeholder formentlig ogsaa andet af Interesse, hvorfor Størstedelen her gives i Oversættelse:

Deres Exoellence havde jeg efter Skyldighed alt for længe siden burdet opvarte med min underdanige Skrivelse, men da Posterne gaa meget uregelmæssigt og vore Breve ofte ere opsnappede, har jeg villet aflægge min skyldige Rapport med Lejlighed. Efter at vi med den kejserlige Armé i afvigte Kampagne, med stor Møje og Misère og efter mange Rekontrer med Fjenden, vare trængte ind i Siebenbürgen, bleve vort Regiment indkvarteret i Nærheden af Alba Julia [Gyula Férésvar, tydsk Carlsburg] henimod de vallakiske Bjerge, et raat og vildt Land; Bønderne var for det meste flygtede til Bjergene, og vi led derved ikke ringe Nød, idet vi overalt maatte udpresse vore Levnedsmidler med Magt og Fare for Liv og Lemmer; desuagtet maatte Soldaterne, der som Følge af tidligere Fattiger vare meget afmattede og syge, kontentere sig med lidt Kjød og Brød. Vore Kvarterer havde nok kunnet være anderledes, men da vor General opholdt sig i Clausenburg og aldrig kom til os for at besigtige Kvartererne og tale for os, saa have vi maattet staa med et svagt og ruineret Regiment i en meget exponeret Stilling, hvor der ellers burde have staaet en Kavalleripostering. I Begyndelsen af April fik vi Underretning om, at Fjenden 4 Mile fra os havde sammendraget et Korps paa 4000 Mand i den Hensigt at overfalde os. Vi have strax berettet dette til Generalitetet og bedet om Ordre, hvorledes vi videre skulde forholde os, men, skjønt vi i St. Benedict og omliggende Landsbyer umulig kunde forsvare os mod Fjenden, saa fulgte der dog ingen anden Ordre fra Generalitetet end, at det havde ikke noget paa sig; Fjender vilde ikke attackere os, thi det var kun Røvere. Vi have endnu adskillige Gange skrevet til Generalløjtnanten og forestillet vor Nød, men aldrig modtaget nogen Hjælp. Hr. Obersten lod Regimentet trække saa meget sammen som mulig og havde sit Kvarter paa et gammelt Slot i Mindszent med 2 Kompagnier, medens jeg med de 8 andre havde mit i St. Benedict en gammel, ungarsk Landsby. En snever Kirkegaard, paa hvis ene Side Muren ganske var falden sammen og kun udbedret med Tjørn, søgte vi saa godt som muligt at sætte i Forsvarsstand og holdt os Dag og Nat allerte, indtil Fjenden d. 6. April en Time før Daggry kom og angreb os fra alle 4 Sider med Kavalleri og Infanteri. Paa samme Tid bleve alle Husene, der vare byggede af Straa, antændte af vore Kvarterværter selv. Vi forsvarede os alligevel saa længe, til Ilden blev for stærk, saa at vi med Opgivelse af hele vor Bagage, der for Størstedelen var fortæret af Ilden, maatte retirere os til ovenmeldte gamle Kirkegaard

hvor en Fændrik var posteret. Her holdt vi under flere Timers Fægtning vor Post, indtil Fjenden trak sig tilbage til Bjergene. Vort Tab var 93 Mand, deriblandt dog mange syge; Fjendens derimod 130 døde og saarede. Vi vare ikke stærkere end 188 Mand, med Officerer, Underofficerer og Menige, eftersom Generalitetet havde kommanderet mange af Regimentet andet Steds hen. Om Eftermiddagen trak vi os tilbage til Obersten i Mindszent. Man maa undresig over, at Generalitetet efter tilstrækkelig Remonstrations ikke har sekunderet os bedre. Vi have været som forladte Folk. Kjævlerierne mellem Hr. Generalløjtnanten og Hr. Obersten og mellem denne og Officererne har sikkert bidraget ikke lidet hertil; der har stadig været megen „Faktion“ i Regimentet, og indtil Dato, da Gud dog har gjort en temmelig Forandring i Regimentet, har Justitsen været meget slet hos os, hvorunder Regimentet har lidt meget. Fra Mindszent ere vi efter Generalitetets Befaling marcherede til Alba Julia, hvor Fjenden ligeledes daglig har allarmet os og taget vore tilovers blevne Heste og Kvæg bort fra Marken. — — — — D. 7. Juli var hele Armeen samlet ved Clausenburg, hvor vor Oberst, Baron von Enden, døde d. 8. Juli, og d. 29. s. M. blev Generalløjtnant Harboe ved Kamika ikke langt fra Szibo, hvor vi sloges ifjor. ulykkelig skudt ved Taffelet af en Soldat af Maltzahns Regiment. Ved disse to Mænds Død ere mange Processer bragte ud af Verden. Efter Oberstens Død har jeg overtaget Kommandoen over Regimentet, som jeg skal føre med al mulig Omhu, og administrere det og søge at konservere det, dog kun med stor Viderværdighed, da jeg har forefundet det i største Konfusion og sletteste Stand.

— — — — —

D. 12. August 1707 kom Samsøe i Numer som Major, d. 2. April 1709 som Oberstløjtnant ved Regimentet, med hvilket han s. A. vendte hjem til Danmark, og d. 6. Juni 1710 udnævntes han til Oberst og Chef for Oldenborgske nationale Infanteriregiment. I de paafølgende Aars Felttog i Nordtyskland og Norge kom han ikke til at spille nogen Rolle. Hans Regiment anvendtes som Besætning i Fæstningerne, navnlig i sit Hjemland, og vilde derfor i Historiens Annaler have ført en ret ubemærket Tilværelse, dersom ikke alt andet end ærefulde Forhold i Regimentets indre Liv havde draget det frem af denne. Nogle Aar efter, at Samsøe havde overtaget Kommandoen, kom det nemlig op, at Befalingsmændene i en Række af Aar dels havde taget imod

Bestiktelser for at tilstaa Mandskabet ulovlige Lettelser i Værnepligten, dels endog havde gjort sig skyldig i Pengeafpresninger D. 5. Marts 1715¹⁾ anordnedes en Kommission af Officerer og Civilembeds mænd for at foretage en grundig Undersøgelse af disse Forhold, og først omtrent 2 Aar efter, d. 5. Februar 1717¹⁾, faldt der kgl. Resolution paa Dommen, ved hvilken Oberst Samsøe blev frifunden, men iøvrigt samtlige Officerer paa de 4 sidst ansatte nær, ialt 23, bleve fundne skyldige. Grovest synes Major Daniel Jacobs at have drevet det: han havde modtaget Gaver og foretaget Udpresninger henholdsvis til Beløb af 645 Rdl. 57 Groschen og 426 Rdl. 21 Gr. Andre havde oppebaaret nærmelsesvis lige saa store Beløb, atter andre kun rene Ubedydeligheder (indtil 36 Groschen!!), formodentlig i Naturalier. Gaverne skulde nu indbetales til Statskassen, de afpressede Summer desuden tilbagebetales den, fra hvem de vare modtagne, altsaa tilsvares dobbelt. Jacobs blev kasseret „uden Rest og Pas“, og samme Straf idømtes 4 Løjtnanter²⁾. Major Nathanael Curicke³⁾, Kaptajnerne Jean du Chesne, C. F. Mechlenburg og J. J. Buschau samt Kaptajnløjtnant Joh. v. d. Enden fik „ærlig Afsked“; 4 Løjtnanter bleve degraderede for Tidsrum fra 1—6 Maaneder; Resten, 1 Oberstløjtnant, 1 Major, 2 Kaptajner og 5 Løjtnanter, slap med Bøder, der hovedsagelig tilfaldt Enkekassen. En Sergent blev dømt til Slaveri paa Livstid, 18 til Degradation paa Tid, 7 til Gabestokken.

Samsøe blev altsaa frikjendt, men ikke nok hermed. Den 17. Juli 1716 havde han faaet Tilladelse til at rejse til Kjøbenhavn, og under 25. September s. A. fik han som Tegn paa

¹⁾ Registratur o. kgl. Expeditioner.

²⁾ Altsaa dog ikke „næsten alle Officererne,“ som der siges i Vaupell, Den d.-n. Hærs Hist. II, S. 11, jvf. S. 702.

³⁾ Denne Mand stod iøvrigt ikke længere ved Regimentet, men var efter kgl. Ordre af ¹⁷/₁₀ 1713 aftakket for at træde i Tjeneste hos „Unserer Frau Mutter Majestät“ og havde ⁹/₈ 1714 faaet stadfæstet sin Udnævnelse til Chef for samme Enkedronnings „Garde“. (Registratur o. kgl. Expeditioner). Dronningen døde dog allerede ²⁷/₈ s. A. — Curicke blev senere atter tagen til Naade og ⁹/₈ 1719 ansat som Kommandant i den lille oldenborgske Fæstning Apen, hvor han vistnok er død 1723.

Kongens „Velbehag med hans hittidige gode Konduite“ sin Gage forbedret med 200 Rdl. aarlig.¹⁾

Man kan ikke andet end forbavses over, at Frederik IV, der ellers kunde være stræng nok overfor Embedsforseelser, har ladet en Regimentschef, blandt hvis undergivne Befalingsmænd grove Uordener i den Grad havde grebet om sig, slippe paa den Maade. Detaillerede Oplysninger om Sagen har jeg ikke fundet her i Rigsarkivet; efter at jeg derimod havde erfaret, at Sagens Akter opbevares i det storhertugl. Hus- og Centralarkiv i Oldenburg, har jeg ved d'Hrr. Arkivraad Dr. Sello's og Overbibliotekar Dr. Mosen's Velvillie modtaget Oplysning om de Grunde, hvorpaa Frifindelsen er bleven støttet; i vore Dage havde de sikkert ikke været tilstrækkelige til at diskulper ham. Samsøe har ikke personlig modtaget Gaver, men der synes rigtignok, om end kun i ringe Omfang, uden hans Vidende og mod hans udtrykkelige Forbud, at være leveret Viktualier til Husholdningen ned i hans Kjøkken, hvor de dog ofte ere blevne betalte (efter deres Værdi?) Han paastaar, at han indtrængende har advaret sine Undergivne mod under nogen Form at modtage Gaver i Tjeningen eller paa anden Maade at overtræde Lovene. Disse Undskyldninger vilde Kommissionens civile Medlemmer dog ikke tage for gode, men Officererne toge Samsøes Parti. Ved den endelige Dom blev han som anført fuldstændig frifunden, og under sit Ophold i Hovedstaden har han aabenhart ogsaa forstaaet at overbevise Kongen om sin Uskyldighed.

I de 14 Aar, Samsøe efter lykkelig at have redet denne Storm af endnu kommanderede Regimentet,¹⁾ synes han at have hyldet Principet: bene vixit qvi bene latuit; hans Korrespondance med Krigsbestyrelsen indskrænker sig i det mindste til det mindst mulige. Saaledes modtog han i et Tidsrum af over 2 Aar (Februar 1725—April 1727) ikke andre Expeditioner end en 4 Ugers Rejsetilladelse til Hamborg og Holsten og en Notifikation om, at Generalmajor Kørbitz havde afløst Viceadmiral Gabel som Overkrigssekretær — og det paa en Tid, da Kongen var en Re-

¹⁾ Registratur o. kgl. Expeditioner.

gimentchefs nærmeste eller saa at sige eneste Foresatte og personlig traf Bestemmelse i de ubetydeligste Anliggender. Den 11. November 1728 blev Samsøe udnævnt til Generalmajor, uden at dette gjorde nogen Forskjel i hans tjenstlige Stilling, men 2 Aar efter, da Christian VI strax efter sin Tronbestigelse ophævede Landmilitsen, gik hans Regiment ind, og han selv blev sat paa Vente-
penge. Han blev foreløbig boende i Oldenborg, indtil han, der aldrig havde været gift, i Efteraaret 1736 besluttede at flytte til Rudkjøbing i Anledning af, at hans mangeaarige Husholderske, *Dorothea Windius*, havde ægtet den der bosatte *Henrik Christian Luja*¹⁾. Da Samsøe vilde rejse, blev han imidlertid stoppet af Kæmmereren i Grevskaberne, Justits- og Kammerraad Gustav Carl Breunck, der forlangte „Abzugsgelder“ af ham. Dette blev dog kjendt uberettiget, eftersom der udtrykkelig var indrømmet de ved Landmilicens Ophævelse reducerede Officerer Tilladelse til at tage Ophold, hvor de vilde i Kongens Riger og Lande, uden at betale 6tte og 10ende Penge²⁾. Samsøe drog altsaa til Rudkjøbing og gjorde her Testamente³⁾, hvorved han indsatte Ægteparret Luja og deres sammenavlede Børn til sine Universalarvinger; kun, hvis ingen af disse skulde overleve ham, skulde hans Udarvinger efter Loven træde til.

Den 1. Marts 1739 afgik han ved Døden i Rudkjøbing i sit 78ende Aar og blev stedet til Hvile i en muret Begravelse under Kirkens Kor, hvor en sort Taftes Æresfane blev ophængt til Minde om ham⁴⁾.

¹⁾ Han findes ikke i Slægtregistret i Giessings Jubellærere II, 1, S. 111 ff., men er formodentlig Søn af Præsten Chr. Henr. Luja Bertelsen i Glad-saxe, hvis Børn tog Navnet Luja (Wiberg). Han er neppe forbleven boende i Rudkjøbing; i det mindste forekommer Navnet ikke i Lengnicks Uddrag af Byens Kirkehøger.

²⁾ Refer. Sager 1736 ¹²/₁₀.

³⁾ Fyenske Registre XVII, fol. 55.

⁴⁾ S. Jørgensen, Efterretning om Rudkjøbings nuværende Tilstand (1796). P. Rasmussen, Oplysninger betr. Kjøbstaden Rudkjøbing (1849).